

ARTICULA

Artimagazine voor en van Artileden

Renée Stotijn: Schreierstoren (1969)

02

Lustrum KZOD
Haarlem

04

Alleskunner
Emily Kocken

08

Vier seizoenen in
Villa Belmonte

11

Arti WinterSalon

14

Verborgene kunst
van Renée Stotijn

18

Het ongrijpbare
Heen- en
Weerschap

19

Het is gezien: Het
hoge woord

20

Carla van
Splunteren
herdacht

22

Rondom het
Rokin: De
driehoek

23

Door met
Exploded View

Vanuit het verborgene ineens
voor het voetlicht

Het geheim van Renée Stotijn

Tekst Camiel Hamans
Foto's Zaphira Bor

Een ouderlijk huis kent vaak geheimen. Hoe goed kinderen ook denken hun vader en moeder te kennen, bij het uitruimen van het huis na de dood van de laatste ouder blijken er toch vaak onvermoede problemen en onderbelichte vreugdes geweest te zijn. Zwarte bladzijden komen boven water en verstopte verlangens. Een weggemoffelde halfzus, een verzwegen faillissement of een gepassioneerde correspondentie met een eerdere verloofde. Maar dat er ineens een verborgen, volwaardige kunstcollectie opduikt, is uitzonderlijk. Al was het maar omdat die niet zo gemakkelijk uit het zicht te houden valt.

Renée Stotijn in 1996
(foto Ed Suister)

Toch is dit precies wat de gezusters Esmee en Zaphira Bor is overkomen. Na het overlijden van hun moeder Renée Stotijn (1940-2020), gewaardeerd Artidid en actief sociëteitsbezoeker, stuitten ze op schilderijen, tekeningen, aquarellen en pastels waarvan ze het bestaan nooit beseft hadden. En toch zijn ze in dit huis opgegroeid. Dat er veel opgeruimd moest worden en dat ze ook onverwachte schatten zouden tegenkomen, realiseerden de dochters zich terdege. Renée woonde immers al sinds 1957 in hetzelfde huis aan de Weesperzijde, aanvankelijk met haar vader, de befaamde hoboïst Haakon Stotijn, en haar zusje Marion, naderhand met haar dochters. Met haar partner, violist en concertmeester Dick Bor, onderhield ze een latrelatie. Hij heeft dus nooit echt bij haar gewoond.

Opgeborgen

‘Mijn moeder,’ vertelt Zaphira, ‘is wat je nu een hoarder noemt. Ze gooide niets weg. Overal lagen spullen, over en onder elkaar. Er waren nog enkele begaanbare paadjes tussen opgetaste bergen, maar zelfs de Bechstein-vleugel was onbereikbaar geworden. Van haar eigen werk liet ze nooit iets zien. Het ging in een kast en als die kast vol was, ging die dicht en begon ze aan een volgende kast. Al haar kasten zaten al decennia lang vol en waren gebarricadeerd door nieuwe kasten. Dat we in de gelaagdheid van haar huis dus onverwachte zaken zouden aantreffen, lag voor de hand.’

‘We wisten natuurlijk dat mijn moeder schilderde. Overal in huis stonden tasje van Van der Linde, de winkel voor schilderbenodigdheden, maar Renée werkte, voor zover ik me kan herinneren, heel sporadisch,’ vult Esmee aan, die elf jaar ouder is dan haar zusje. ‘Ze had perioden dat ze de geest kreeg, maar ineens hield ze er dan weer mee op. Op vakanties, dan werkte ze. Dan kon ze heel bevolgen zijn. Maar even plotseling stopte ze weer, borg alles op en zag je het nooit meer.’ ‘We hadden alles wel zo’n beetje gehad, dachten we,’ vertelt Zaphira. ‘We hadden het idee dat we zo goed als klaar waren. In de keuken moesten alleen nog een paar laatste kastjes, maar toen we die openden, bleken het enorme ruimten. En die zaten vol met Renées werk. In dubbele wanden en een verlaagd plafond. Honderden werken lagen daar opgetast. Vanaf de jaren zestig moet ze haar olieverven, tekeningen, aquarellen, alles daarin gestopt hebben.’

‘Voor mijn geboorte in 1976 moet ze daar al mee begonnen zijn,’ zegt Esmee, ‘die dubbele wanden zal ze,

Esmee (links) en Zaphira Bor (foto Wim Ruijgrok)

Twee dames en een tasje

Stilleven met theepot en hoedje

vermoed ik, eind jaren zestig aan hebben laten leggen. Ze was panisch dat er iets met haar werk kon gebeuren. Goed opgeborgen in haar eigen huis was het safe. Ik denk dat ze het daarom zo opsloeg.'

Rijksakademie

Renée Stotijns beeldende kunstloopbaan begon vol beloften. Van haar vader kreeg ze op vijfjarige leeftijd een boek over Italiaanse renaissance-schilders. Het intrigeerde haar, ze leerde de namen van al die schilders uit haar hoofd en besloot toen dat ze ook schilder wilde worden. Dat lukte, na de middelbare school werd ze toegelaten tot de Rijksakademie, waar ze les kreeg van grote figuratieve kunstenaars als Otto de Kat, Sierk Schröder en Gé Röling. In hun spoor ging ze verder en ze deed dit met zo veel inzet en talent dat ze tijdens haar studie een eigen 'loge' kreeg, een werkruimte boven in het gebouw aan de Stadhouderskade. Toch koos ze na de akademie niet voor het zelfstandig kunstenaarschap. Eerst bekwaamde ze zich verder in het decorschilderen, vervolgens werkte ze een aantal jaren als restaurateur op het Centraal Laboratorium voor Onderzoek van Voorwerpen van Kunst en Wetenschap in de Gabriël Metsustraat. Daarnaast verzorgde ze museumrondleidingen. 1972 wordt haar annus horribilis. Er werd borstkanker bij Renée ontdekt. De operatie redde wel haar leven, maar niet haar rechterarm. De zenuwen daarin bleken zo geraakt dat ze haar schildersarm lange tijd niet kon gebruiken. Ook later, toen de arm verder herstelde, is het nooit meer zo goed gekomen dat ze voldoende kracht had om met olieverf te schilderen. Na 1972 heeft ze vooral getekend, geaquarelleerd of met pastelkrijt gewerkt.

Een zittende dame

Brein

De nogal voor de hand liggende verklaringen dat Renée haar werk verborg omdat ze als vrouw en moeder geacht werd zich op haar gezin te richten, of omdat vrouwen in de kunst nu toch eenmaal weinig kansen kregen, worden door de dochters niet onderschreven. 'Misschien speelde dat wel mee, maar het kwam eerder voort uit de manier waarop mijn moeders hersens werkten,' legt Zaphira uit. 'Mijn moeder dacht anders dan andere mensen. Ze was heel onpraktisch, ze miste de daadkracht om iets klaar te krijgen, was bang dat haar werk beschadigd zou

raken, wantrouwde anderen en liet niet toe dat die iets voor haar organiseerden. En galeries? Die willen een percentage van je. Dat wilde ze niet. Exposeren? Dan moest het werk verzekerd worden, en wel voor heel hoge bedragen. Tja, dan haken belangstellenden af. Toch heeft ze een enkele keer werk tentoongesteld. Op Schiphol, waar prompt een schilderij zoekraakte, op De Kring en in de Spiegelzaal van het Concertgebouw in het kader van de Schertsconcerten die Dick Bor daar samen met Polo de Haas in de Kleine Zaal organiseerde.' 'Onze moeder was een extreem

gecompliceerd iemand. Haar brein werkte heel anders. Ze wilde gewoon mooie dingen maken,' verduidelijkt Esmee. 'Ze kwam bijvoorbeeld met plezier op Arti, maar deed niet of nauwelijks mee aan de salons. Ze accepteerde eenvoudigweg dat haar werk niet aansloot bij de richting en mode van die tijd. Terwijl ze wel strijdbaar kon zijn. Als het ging om stadsvernieuwingen die in haar ogen vernielingen waren, voerde ze actie. Ze was gek op Amsterdam en de architectuur in de stad. Het is bijvoorbeeld aan haar te danken dat de Nieuwe Amstelbrug van Berlage behouden bleef en gerestaureerd is. En toen er plannen gelanceerd werden om de woningen aan de Weesperzijde en de Eerste Oosterparkstraat onder de dekmantel van stadsvernieuwing op te offeren, organiseerde ze met succes het verzet in de buurt en schreef ze bezwaarschrift op bezwaarschrift.'

Milaan

Renées liefde voor Amsterdam is terug te vinden in haar werk. Talloze stadsgezichten heeft ze gemaakt, maar ook aquarelleerde ze dorpsimpressies van Durgardam en Marken. Later, toen ze met de dochters naar Frankrijk op vakantie ging, leidde dit tot sfeertekeningen van het kunstenaarsdomein waar ze verbleven en van de omgeving. Daarnaast bevat de teruggevonden collectie veel stilleven, pastels met antieke poppen uit haar verzameling en portretten, veel uit haar academiëtijd, maar ook zelfportretten uit de late jaren zeventig en portretten van haar kleinkinderen. Toen ze de verborgen schat eenmaal ontdekt hadden, was het voor de zusjes Bor evident dat die niet weer opnieuw achter slot en grendel moest verdwijnen. Zaphira maakte foto's van het oeuvre van haar moeder en plaatste dit op Instagram in de hoop dat de wereld het talent van haar moeder zou onderkennen. Dat gebeurde en het kwam uit een volstrekt onverwachte hoek. Een galerie in Milaan, M.A.D.S., reageerde enthousiast en wilde graag vijf van Renées doeken opnemen in een digitale expositie gewijd aan de moederfiguur. 'Dat gaf ons vertrouwen,' sluit Zaphira af. 'Dat iemand die het verhaal niet kent en zover van de Amsterdamse kunstenaarswereld afstaat, de kwaliteit van haar werk zag, bevestigde ons in ons oordeel. Niet omdat wij haar dochters zijn, vinden wij dat haar werk gezien moet worden, maar omdat het de moeite waard is.' Vervolgens kwamen er interviews in vrijwel alle media en afgelopen zomer een overzichtsexpositie in De Beurs van Berlage. Renée Stotijn, die haar werk onder de korenmaat zette, staat nu in de spotlights.

Info

<http://reneeestotijn.com/>
https://www.instagram.com/art_renee_stotijn/
 Elke week plaatsen Esmee en Zaphira Bor een nieuw kunstwerk op Instagram.

Voor het blad *Ons Amsterdam* maakte Wim Ruigrok enige tijd geleden een foto van *Prins Hendrikkade*, een aquarel van Renée Stotijn. De vraag kwam vervolgens op waar Renée gestaan moest hebben om dit stadsgezicht zo in beeld te kunnen brengen. Aan de hand van foto's van Wim Ruigrok kon vervolgens worden vastgesteld dat ze vanuit het Havengebouw gekeken en geschilderd heeft.

